

UDK 811.163.4:929 Pižurica K.

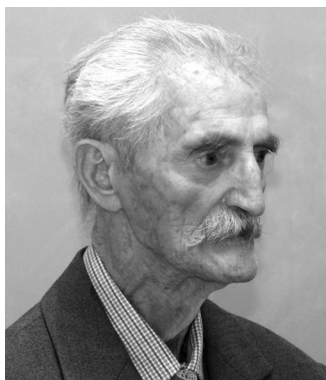
Pregledni rad

Aleksandar RADOMAN (Podgorica)

Fakultet za crnogorski jezik i književnost – Cetinje

aleksandar.radoman@fcjk.me

**In memoriam
KRSTO PIŽURICA**

(1927–2017)

Crnogorska nauka o književnosti ostala je bez jednoga od svojih utemeljivača. U Podgorici je 8. VIII 2017. godine preminuo istoričar književnosti dr Krsto Pižurica.

Pižurica je bio jedan od najagilnijih autora savremene književne montenegristike. Potvrđuje to spisak od 20 samostalnih knjiga, 11 priređenih izdanja i oko 200 naučnih i stručnih radova iz oblasti nauke o književnosti publikovanih u crnogorskoj i jugoslovenskoj periodici. No iako je spektar Pižurićinih interesovanja širok, ne ograničavajući se čak ni samo na južnoslovensku interliterarnu zajednicu, u njegovu fokusu dominantno je crnogorska književnost, ili još uže – dva njena klasika, Petar II Petrović-Njegoš i Mihailo Lalić.

Krsto Pižurica rođen je u Donjem Lipovu kraj Kolašina 1927. godine. Osnovnu školu završio je u rodnome mjestu, nižu gimnaziju u Kolašinu, a srednju školu u Herceg Novome. Studij književnosti okončao je na Filozofskome fakultetu u Zagrebu 1953. godine. Na istome fakultetu 1974. godine odbranio je magistarski rad *Strukturiranje ženskih likova u Njegoševu djelu* pod mentorstvom Tvrtka Čubelića. Doktorirao je na Filozofskome fakultetu u

Nikšiću s temom *Pjesnička slika vode u prozi Mihaila Lalića*, 2002. godine. Pižurica je radni vijek proveo u prosvjeti, najprije kao profesor gimnazije u Kolašinu i Bijelom Polju, profesuru je nastavio na Učiteljskoj školi i Pedagoškoj akademiji u Nikšiću, a potom bio direktor Tehničke te profesor i direktor Hemijsko-tehnološke škole u Podgorici. Šezdesetih godina XX vijeka javlja se prilogima u južnoslovenskoj periodici, u početku pedagoško-metodičkoga usmjerenja, a već od sredine te decenije i radovima iz domena nauke o književnosti. Premda se njegov književnokritički i književnoistorijski rad kontinuirano može pratiti od šezdesetih godina minuloga vijeka, prva Pižuričina knjiga, *Studije i paralele*, pojavila se tek 1987. najavivši izuzetno plodan period u okviru koga će od 1992. godine do danas objaviti čak 19 knjiga, što monografskoga karaktera što zbirke studija i ogleđa iz oblasti istorije književnosti i književne kritike.

Gotovo da nema ni jedne knjige Krsta Pižurice u kojoj se ne nahodi prilog o Petru II Petroviću-Njegošu ili Mihailu Laliću. Ta dva pisca opsesivna su tema ovoga autora i on im se vraćao različitim povodima. O tematski razuđenome, poredbeno zasnovanome Pižuričinu njegošološkome opusu meritoran sud izrekao je književni istoričar Radivoje Šuković u radu „Njegoš i Njegoševo književno djelo u radovima Krsta Pižurice“: „Sa dvadeset naučnih radova o Njegošu, objavljenih u posljednje četiri decenije, Krsto Pižurica je našao svoje mjesto u njegošologiji. Na tom mjestu on se predstavio u mnogo čemu originalnom tematikom, kojoj je i prisustvo Njegoševa djela u duhovnom životu Crne Gore. U njegovom naučnom radu ispoljena je i tendencija da se proučavanje Njegoševa djela usklađuje sa savremenim smjerovima u nauci o književnosti, a radovi koji pripadaju književnoj kritici poprimili su formu esejističkog izlaganja.“ Taj dio Pižuričina opusa objedinjen je knjigom *Njegoš i oko njega*, publikovanom u izdanju Instituta za crnogorski jezik i književnost iz Podgorice 2011. godine.

Ako se o Njegošu Pižurica oglašavao periodično, ukazujući na manje proučene aspekte njegova djela, slabije osvijetljene odnose sa savremenima ili recepciju Njegoševa djela u crnogorskoj književnosti, Lalićem se bavio, reklo bi se, sistematičnije, ne propuštajući da osvrtnom ili studijom prati gotovo svako Lalićevo izdanje, čak i one segmente njegova djela kojima kritika tradicionalno nije poklanjala dovoljno pažnje, poput poezije i esejističkih i kritičkih članaka ili verzija njegovih romana. Tim se svojim angažmanom Pižurica nametnuo kao seriozan i pouzdan istoričar književnosti i književni kritičar, a uz Branka Popovića i Radomira Ivanovića i nesumnjivo najbolji poznavalac i autoritativni proučavalac Lalićeva djela. O tome segmentu Pižuričina rada Slobodan Kalezić je zapisao: „Baveći se djelom Mihaila Lalića, Krsto Pižurica je došao do svoje prave, reklo bi se neiscrpne teme. Pomno

i precizno iščitavajući umjetničke tekstove ovog pisca, razvijao se u kontinuitetu i pokazao sva svoja svojstva u funkciji književnog kritičara. (...) U Lalićevom djelu dobio je ovaj kritičar medij za demonstriranje svoje stručne i naučne aparature, kao što je i Lalić dobio u njemu jednog od najdragocjenijih istraživača analitičara.“ Pižurica je Laliću posvetio šest monografija, četiri priređena izdanja i čak tridesetak studija, eseja i osvrtu.

Pižuričin naučnoknjiževni prosede karakteriše svojevrtni metodološki eklekticism. Po širini zahvata, globalnoj koncepciji, prosudbi vrijednosti i sl. njegove studije nesumnjivo pripadaju historiji književnosti, no na mikroplanu, u analizi pojedinih fenomena književnoumjetničkoga teksta, ocjeni i lucidnome zapažanju, njegovi radovi bliži su književnokritičkome diskursu. Međutim, izvan tih nedoumica u vezi s disciplinom nauke o književnosti kojoj pripadaju, Pižurićini prilozi ne robuju unaprijed zadatim shemama analize i ocjene umjetničke vrijednosti djela. Naprotiv, on kritički pristup prilagođava konkretnome tekstu, suvereno vladajući književnoteorijskom aparaturom, oslanjajući se mahom na tradiciju ruskoga formalizma, strukturalizma, ali i marksističke i ništa manje stilističke kritike. Na stilskome planu Pižurićini prepoznatljivi uzori su veliki autoriteti književnokritičke misli, poput Bjelinškoga, Skerlića ili Barca. I nijesu to samo implicitni uticaji, već jasne reference na autore kojima Pižurica odaje priznanje kad god se za to ukaže prilika.

U cjelini uzev, Pižurićin doprinos konstituisanju moderne književne montenegrstike od višestrukoga je značaja. Nema sumnje da je njegova uloga u kritičkoj valorizaciji Njegoševa, i posebno Lalićeva djela, izuzetno velika no ne treba smetnuti s uma ni druge segmente njegova rada, kao što su postojano i marljivo naučno bavljenje crnogorskom poetskom tradicijom, od Njegoša i Stefana Perovića Cuce do savremenih pjesnika. Prisutan na crnogorskoj književnokritičkoj sceni više od pola vijeka, Krsto Pižurica manirom istinskoga intelektualca i nenametljivoga proučavaoca literature, ostavio je izuzetan trag u crnogorskoj nauci o književnosti.

Imao sam tu privilegiju da posljednjih godina blisko sarađujem s Krstom. Iako u dubokoj starosti, dostojanstveno se noseći s „gorkim talogom iskustva“, tokom protekle decenije objavio je veliki broj radova u časopisu *Lingua Montenegrina*, recenzirao brojna izdanja Instituta/Fakulteta za crnogorski jezik i književnost, među kojima i kapitalnu *Istoriju crnogorske književnosti*, učestvovao na više naučnih skupova, priredio nekoliko značajnih izdanja, a u okviru izdavačke djelatnosti Instituta/Fakulteta objavljene su i dvije njegove monografije, *Njegoš i oko njega* i *Poetika romana Mihaila Lalića*. Fakultet je nedavno publikovao i *Bio-bibliografiju Krsta Pižurice* koju je znalački izradila Nada Drašković. Krsto se dječaćki radovao uspjesima montenegrstike, a do posljednjih dana bio je odan Crnoj Gori, posvećeno

radeći na promociji crnogorske književnosti i kulture. Tokom našega posljednjeg susreta, Krsto mi je predao rukopis izabranih studija i ogleda posvećenih crnogorskoj književnosti. To amanetno izdanje Fakultet za crnogorski jezik i književnost publikovaće sljedeće godine.

Neka mu je vječna slava i hvala!

Aleksandar RADOMAN

IN MEMORIAM: KRSTO PIŽURICA (1927–2017)

In this paper, the author provides an overview of the contribution of Krsto Pižurica to the Montenegristics. Pižurica's literary analysis is characterized by a kind of methodological eclecticism. In terms of scope, global concept, value judgments and the like, his studies undoubtedly belong to the history of literature, but at the micro level, in the analysis of particular phenomena of a literary-artistic text, evaluation and lucid observation, his papers are closer to literary criticism discourse. Generally speaking, Pižurica's contribution to the establishment of modern literary Montenegristics is of utmost significance. There is no doubt that his role in the critical evaluation of Njegoš's, and especially Lalić's works is exceptional, but other segments of his work, such as persistent and diligent scientific dealing with Montenegrin poetical tradition, from Njegoš and Stefan Perović Cuca to modern poets should not be noted as well.

Key words: *Krsto Pižurica, Mihailo Lalić, , Petar II Petrović Njegoš, history of literature*

МИХАИЛО ЛАЛИЋ ПРУТОМ ПО ВОДИ

Љубићу Крстоу Пижурићу,
који је о мојим књижевним кесетам
мислио боље по њихов аутор,
ако сам понекад повремено за
нијесам уранио његово хумористичко
Закључак — Михаило Лалић
Херцеговини
12. XI. 1992.